

הַלְכוּת שֵׁפֶת סִימָן שֶׁסָד

ביאורים ומוספים

[ביה"ל ד"ה הוי כמחיצה]

דקמה אַתְרוּנִים חוֹלְקִין בְּנֶה(149).

149) בביאור הדעות בזה, ראה מה שכתבנו בשעה"צ לעיל ס"ק צד.

[ביה"ל שם]

לא ניקא להו לְהַאֲתְרוּנִים בְּנֶה(150).

150) ודעת החזו"א (או"ח סי' קח ס"ק יב) כדעת המג"א.

סִימָן שֶׁסָד

דִּין מְבוּי הַמְפָּלֵשׁ, וְעֲשׂוֹי כְּנֶדֶל

[משנ"ב ס"ק ז]

אֵין צְרִיךְ בַּק תְּקוּן חֲצֵר מְשֻׁנֵי צְדָדִין, דְּהֵינָנוּ מְקַלְ צַד שְׁנֵי פְּסִין אוּ פֶס רַחֵב אַרְבָּעָה(1).

1) והחזו"א (או"ח סי' סה ס"ק לג) תמה על דבריו, שאם יש למבוי שתי מחיצות פרוצות לגמרי, ודאי שהוא כרמלית ולא רשות היחיד ואסור לטלטל בו, ולא מצינו שהקילו בחצר שדי לה בשני פסין אלא כשיש לה שלש מחיצות בשלש רוחות שהעומד בהן מרובה על הפרוץ, אבל אם יש לה מחיצות של עומד מרובה רק בשתי רוחות, אין מועיל מה שעשה שני פסין בכל צד. והוסיף, שהמשנ"ב עצמו (לעיל סי' שסב ס"ק מה ובביה"ל שם ס"ח ד"ה פרוץ) כתב, שכדי להתיר חצר צריך שיהיו בה ג' מחיצות שהעומד בהן מרובה, וכן כתב במקום אחר (סי' שסא ס"ק ח ושעה"צ שם ס"ק יד). וכדברי החזו"א מבואר בראשונים, בתוס' (צד, א' ד"ה מאי) ברשב"א (עבודת הקודש ש"א סי"ג) בר"ן (עירובין יא, א) ובמאירי (יב, א). אמנם בריטב"א (שם יא, א ד"ה חצר) מבואר כהמשנ"ב.

ולכן ביאר החזו"א בכוונת הרמ"א, שמדובר באופן שהמבוי הזה שדינו כחצר היה פתוח מצד אחד לרשות הרבים, ומצידו האחר לחצר סתומה [שיש לה מחיצות ואינה פרוצה] שלא עירבה לעצמה ולא עם בני המבוי, ובאופן זה אפשר לתקן את המבוי על ידי שני פסין בכל צד.

וכתב שם לישב את כוונת המשנ"ב, שהמבוי הזה שדינו כחצר היה פתוח מצד אחד לרשות הרבים, ומצידו האחר לחצר שלא עירבה

לעצמה ולא עם בני המבוי, וחצר זו היתה פרוצה לרשות הרבים והפרצות מכוונות זו כנגד זו, שבאופן זה אם יש למבוי דיני מבוי לא מועיל לחי משני הצדדים כדי להתירו, ואם הוא כחצר אפשר לתקנו על ידי ב' פסים משני הצדדים. [ובספר בינת שמחה (מכתב ב אות ה) כתב, שהחזו"א עצמו חולק על המשנ"ב וסובר שגם באופן זה אין ב' פסים מתירים, ולכן כתב אחר כך לבאר את דברי הרמ"א שכונתו באופן שהמבוי פרוץ לחצר סתומה. אמנם הגר"ח קניבסקי (בתשובה שם) כתב, שנראה שבתחילה כתב החזו"א לפרש את דברי הרמ"א בחצר סתומה, ואחר כך נתחדש לו שאפשר לבאר שהחצר פרוצה והפרצות מכוונות, ולכן הכניס תירוץ זה בסוגריים].

והשו"ע הרב (סי' ט) כתב כהמשנ"ב. ובספר בינת שמחה (שם) כתב, שאולי אפשר לדחוק בכוונתו כעין פירוש החזו"א בכוונת המשנ"ב.

[משנ"ב ס"ק ו]

מְקָאן וּמְקָאן(2).

2) ואם עשו דלתות ללא צורת הפתח, נחלקו האחרונים בדבר, דעת השו"ע חתם סופר (או"ח סי' פח) ושו"ת פנים מאירות (ח"ב סי' קמג) ושו"ת אבני נזר (או"ח סי' רעח ו-רפ) שדלתות מתירות גם אם אין צורת הפתח, כיון שהדלת נותנת לפירצה שם פתח, והיא גודרת את הפירצה גם כשהיא פתוחה. אמנם בשו"ת פינות הבית (סי' יב) פקפק בזה, וכן דעת החזו"א (או"ח סי' עח) שאין דלתות מועילות להתיר רשות הרבים אם אין בהן צורת הפתח, אלא שבזמן שהדלתות נעולות הן מועילות מדין מחיצה, אבל בשעה שהן פתוחות בטלה המחיצה ואסור. ובטעם הדבר כתב, שענין הדלתות הוא כדי לבטל את בקיעת הרבים, ואחר שבטלה הבקיעה, מועילה צורת הפתח להתיר. וכן כתב הג"ר נתן אדלר (הובא בשו"ת בנין ציון סי' כו, וכן כתב בשו"ת יד הלוי סי' סט בשמו), והוסיף שכן היא גם דעת ההפלאה.

[ביה"ל ד"ה שאינה מערבת]

וְכֵן מְצַדֵּי גִּסְרָן בְּפִי מְגִידִים, עֵין שָׁם(3).

3) בד"ק זה שמבואר מהגר"א והפמ"ג, שלחי מועיל כדי להחלק ממקום שאסור בטלטול מחמת חסרון עירוב, כמו שמועיל כדי להחלק ממקום שאין בו מחיצות, ראה מה שכתבנו במשנ"ב לעיל סי' שסג ס"ק קכח.

הלכות שבת סימן שסג שסד

וכו

באר הגולה

(יג) [יג] (קנו) (ובקזה, התל * הני (קנו) פמחיצה) (בית יוסף *):

שסד דין מבוי המפולש, ועשוי כנדל, ובו ה' סעיפים:

א (א) *מבוי המפולש בשני ראשיו לרשות הרבים, או צד אחד לרשות הרבים וצדו השני לכרמלית הגה או שני ראשיו פתוחין לכרמלית (ריב"ש סימן תה), (ב) צריך צורת הפתח מן ארבעה זוויות או קורה מן ארבעה זוויות או צדו אחד פתוח לרשות הרבים (ג) *וּצְדוֹ הַשְּׁנַי לְחֶצֵר *שְׂאִינָה מְעַרְבֶתָּ, *אֵין צָרִיף אֶלָּא לְחֵי או קורה בשני ראשיו: הגה וכל זה, שיש לו תנאים המבארים לעיל סימן שסג סעיף כו בדיון מבוי, (ד) אָבֵל אם אינו רק כפוצר, צריך תקון חצר משני צדדיו: ב (ה) לרשות הרבים עצמה אינה נקרת (ו) אֶלָּא בְדִלְתוֹת, בכרמלית ונקרא ששניו לעיל

(*) (וקל אמות דעירובין באמה ששה, אלא לפעמים שחוקות ולפעמים צבחות, באופן שיהא למקרא) א עירובין ו ברתא ונקרא ובסוף קמא, הרי"ף ה"ה ש"ה והנ"מ פ"ק ו ב טור וסמ"ק בהנחות ג מפ"ש בכרמלית ונקרא ששניו לעיל

באר היטב

ע"ש: (יג) וּבִקְזָה, וְאֵם כֹּל הָעִיר מְקַפֶּתת מִלּוֹ וְאִחִיכּוּ בְּנֵי בַּהּ בְּתִים אֲסוּר, כְּמִ"ש סימן שסג ס"ב, מ"א. וְעַיֵן שׁו"ת אַמּוֹת־שְׂמוּאֵל סִימָן מ' אִם חֲרִיץ סָבִיב לְעִיר נֶחֱבַד ד' וְעַמָּק י' מִתַּר לְטַלְטַל עַל־יָדוֹ, ע"ש. וְכִיכּוּ חֶסֶק צָבִי סִימָן ד':

בעיר האגה, ע"ש, וכן גם כפי שכתב אה"ע"ק סימן ע' בהר הטלול בעיר הגה, אך כתב: יש שם גשורים שעוברים עליהם מצד זה לצד אחר של פרמלית והחיר בענין שלא יהיו הגשורים קבועים במסמרות או בכבן כ"א מטלטים ונעלים בכל צד ובכל זמן שצטרכו להגביתן כשלא יאכלו, והיו כמו ראיות לנעל, שע"י הגביתן מתה העיר נעולה ונקפצת, ואפילו אם היו קבועים, מ"מ יש צה"פ באמצע הגשורים, וכן שראשה הפרוץ הוא לכרמלית כפי צדו, ולכן ע"י קצת רשות בעירובי הלשני שם שירי בלמי עירובי הקורה מותר בטלול, ו"ע דאפילו אם הגשורים שאין קבועים ונקרים במפתח, מ"מ ראיות לנעל מקרי ע"י הגביתן הגשורים, וסגירת המפתח אינו קבוע אלא זמני, ולא דמי למשקעות בעצור

משנה ברורה

וכו': (קנו) וּבִקְזָה, הַתֵּל וְכוּ'. וְאֵם כֹּל הָעִיר מְקַפֶּתת מִלּוֹ (קמ"א) וְאִחִיכּוּ בְּנֵי בַּהּ בְּתִים, אֲסוּר, דְּלֹא הָיָה מְקַפֶּתת לְדִירָה, וְכַמוֹ שֶׁכְּתוּב סִימָן שֶׁנֶּחַ עֵרִיף ב', וְעַיֵן שָׁם סֵעִיף ח' דְּאֶפְלוֹ בְּנֵה מְחִיצוֹת גְּבוּהָ עֲשֶׂהָ עַל הַתֵּל לֹא מְהִינֵי. (קמ"ג) וְאֵם הַתֵּל הָיָה פְּחוֹת מֵעֲשֶׂהָ סְפָחִים וְהַשְּׁלִים עַד עֲשֶׂהָ סְפָחִים, מְהִינֵי, דְּזוֹה הַהֶקֶף הָיָה מְקַפֶּתת לְדִירָה, דְּנִצְעֵה אַחַר שֶׁנִּבְנְהָ הָעִיר. וְעַל־כֵּן יָכוֹל לִתְקַן אֶפְלוֹ אִם הָיָה הַתֵּל סָבִיב הָעִיר פְּלוֹ, (קמ"ג) דְּהִינּוּ שִׁפְחוֹת מִהַתֵּל בְּשִׁטַּח יוֹתֵר מֵעֲשֶׂהָ אֲמוֹת בְּרֹחֵב עַד שֶׁלֹּא יִהְיֶה בְּגִבְהָ עֲשֶׂהָ סְפָחִים, דְּבִקְזָה חֲשׂוֹב כְּפִרְצָה, וְאִחִיכּוּ בְּנֵי בַּהּ שֶׁלֹּא יִהְיֶה שְׁעָרֵי הָעִיר לְדִירָה, דִּינֵה כְּסִיב כִּסְיָן שֶׁנֶּחַ עֵרִיף ב', עַיֵן שָׁם: (קנו) כְּמִחְצָה. וְאֵם יֵשׁ לְחֵי הָעִיר חֲרִיץ עֲמָק עֲשֶׂהָ סְפָחִים וְרֹחֵב אֲרֻבָּעָה סְפָחִים דְּהָיָה כְּמִחְצָה וְנִסְתַּם הַחֲרִיץ עַל־יָדֵי עֶפְרוֹ וְצִדוֹתָו, (קמ"ד) אִם אֵין הַסְתִּימָה עוֹלָה בְּיוֹתֵר מֵעֲשֶׂהָ אֲמוֹת הָרִי הוּא כְּפִתַח וְאִינוּ אוֹסֵר, אֶבֶל אִם הוּא יוֹתֵר מֵעֲשֶׂהָ אֲמוֹת הָרִי הוּא כְּפִרְצָה:

א (א) מבוי המפולש וכו'. ומיני שאתו המבוי לא יהיה ברחבו שעור רשות הרבים. ועיין לעיל סימן שמה סעיף ח' וט' ובמשנה ברורה שם: (ב) צריך צורת הפתח וכו'. והשעם,

(ג) דעל-ידי צורת הפתח נעשה פתוח במחיצה מההוא צד והיו (ג) וצדו השני לחצר וכו'. דכיון דהתחצר יש לו מחיצות הרי אין המבוי מפולש, ואין צריך צורת הפתח אלא לחי (ג) או קורה כדי לחלק בין דיורי החצר למבוי שלא יאסרו אלו על אלו. (ג) ויש מחמירין, ודןוקא לחי לצד החצר בעינין ולא קורה. (ד) וכל זה כשהתחצר אינה רגילה במבוי זה, כגון שיש לה פתח למבוי אחר, אבל אם היא רגילה בו מן מקרה, אפילו צורת הפתח ודלתות אינן מועילות להחירי שם אם לא נשתתפה מבוי זה עם שארי החצרות הפתוחות לו, ואם נשתתפה בו אין צריך לערב קלל, כמו שכתוב בסיומן שפז: (ד) אָבֵל אִם אִינוּ וְכוּ'. ורצה לומר, כשאין להם המבוי תנאים המבארים לעיל, ממילא דינו רק כפוצר, ועל-כך אפילו אם הנה מפולש משני צדדיו לרשות הרבים (ה) ורבים נכנסין דרך אותו החצר לרשות הרבים, אין צריך רק תקון חצר משני צדדיו, דהנינו מכל צד שני פסין או פס רחב ארבעה: ב (ה) לרשות הרבים עצמה. דהנינו רחובות ושוקים הרחבים ט"ו אמה ומפולשים משער לשער, וברלעיל בסיומן שמה סעיף ז. ועיין שם בסעיף ח' וט' דיש עוד מיני רשות הרבים: (ו) אֶלָּא בְדִלְתוֹת. מן (ו) ומכאן, דעל-ידי נעשית כפוצר של רבים, אבל צורת הפתח לא מהני אפילו אם יעשהו משני צדדיו. (ו) ויש פוסקים דסבירא להו דסגי בדלת מצד

שער הציור

(קמ"א) מן ארבעה וש"א: (קמ"ג) פרי מגדים: (קמ"ג) פשוט: (קמ"ד) שער הירושלמי בשם אמנות שמואל: (ה) אחרונים: (ז) ט"ו אולתה רבה שפסקימין לפסק השלחן ערוך, וכן משמע מבאר הגרי"א שהוא כתב שלחן ערוךין שלא יאסרו אלו על אלו די בלתי או קורה: (א) כ"ה, והוא כמגן אברהם: (ד) הגרי"ו בשם החוספוט: (ה) גמרא: (ו) הרי"ף והרא"ש ורש"י והרמב"ם, וקצת משמע כן גם מרא"ו: (ו) הרשב"א וריב"א, וכן משמע דעת ר"י בחוספוט דף ו עמוד ב בדבור המתחיל וְהָאֵמֵר רָבָה:

